

Spremljanje dela nadarjenih učencev v Osnovni šoli Sevnica

Damjana Zupančič Lisec in Tatjana Horjak

Predstavitev šole in izbor področja

Osnovna šola Sava Kladnika Sevnica vključuje centralno šolo v Sevnici (668 učencev) in dve podružnici, Loko pri Zidanem Mostu (49 učencev) in Studenec (27 učencev), skupaj 744 učencev. V šolskem letu 2009/10 je bilo 155 učencev (20,83 %) identificiranih za nadarjene, od tega 7 v Loki (4. in 5. razred) in 2 na Studencu (4. razred). Med njimi je bilo 28 devetošolcev (18 % od vseh identificiranih nadarjenih).

V Sevnici imamo v primerjavi z drugimi večjimi kraji relativno malo organiziranih dejavnosti zunaj šole, zato se v šoli zavzemamo, da bi pokrili čim širši krog interesov, ki jih imajo naši učenci. V skladu s svojimi zmožnostmi smo v šolskem letu 2009/10 organizirali okoli petdeset dejavnosti s področja športa, ustvarjalnosti, naravoslovja, tehnike, jezikov in matematike.

Na šoli delu z nadarjenimi posvečamo veliko pozornosti. Učenci so vključeni v številne dejavnosti, sodelujejo na tekmovanjih, sodelujejo pri kulturnih in športnih prireditvah ... Zato smo se odločili, da preverimo, koliko so pri svojem delu uspešni tisti učenci, ki smo jih identificirali kot nadarjene. *Natančneje nas je zanimala povezanost področja nadarjenosti z obiskovanjem interesne dejavnosti s področja prepoznane nadarjenosti ter doseženega rezultata s tega področja.* Želeli smo vključiti tudi dosežke pri nacionalnem preverjanju znanja (NPZ), zato smo podrobneje analizirali tiste nadarjene učence, ki so v šolskem letu 2009/10 obiskovali 9. razred.

Po definiciji so nadarjeni tisti učenci, ki so v času svojega šolanja prikazali dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju. Nadarjenost lahko imenujemo kot skupek več talentov in sposobnosti otroka, da dosega nadpovprečne rezultate na enem ali več področjih (Bezić in drugi 2006).

Zakon o osnovni šoli (zosn) uvršča nadarjene učence v skupino učencev s posebnimi potrebami in nalaga šoli, da tem učencem prilagodi metode in oblike dela in jim omogoči vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči (11. in 12. člen). Posebna skupina strokovnjakov je pripravila model za od-

krivanje in spremljanje nadarjenih učencev. Pri tem sta bila oblikovana dva dokumenta, ki jih strokovni delavci šole upoštevamo pri svojem delu. To sta »Koncept odkrivanja in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli« (izhodišča za odkrivanje in delo) in »Operacionalizacija koncepta« (naloge, nosilci, izvajalci, sodelavci, metode in oblike dela ter čas izvedbe).

Izhajajoč iz nalog, ki nam jih nalaga zakonodaja, želja in pričakovanj vseh vpletenih (učenci, starši, učitelji, okolje, ki nas ocenjuje predvsem po rezultatih) smo želeli preveriti, ali delo z nadarjenimi na naši šoli prinaša želene rezultate. Delo z nadarjenimi učenci je pomembna naloga, ki se je strokovni delavci lotevajo z veliko vnemo in odgovornostjo.

Analiza stanja, ki smo jo na šoli naredili v šolskem letu 2008/2009, je bila osnova za nadgradnjo dela na tem področju. Predvsem smo se osredotočili na podatek, da se nadarjeni učenci počutijo (pre)obremenjeni. Zato smo želeli raziskati, katere in koliko dejavnosti obiskujejo ter ali dosegajo rezultate, ki jih od njih pričakujemo.

Delo z nadarjenimi

Na šoli je že nekaj časa dobro organizirano področje evidentiranja in identificiranja nadarjenih, večinoma v 3. oziroma 4. razredu, majhen delež jih evidentiramo in identificiramo tudi kasneje.

Imamo relativno veliko število identificiranih učencev, za katere razredniki vsakoletno, skupaj s starši, učencem in svetovalno službo izdelajo program dela. V njem se predvidijo cilji programa glede na področje prepoznane nadarjenosti in potrebe učenca, posebnosti vzgojno-izobraževalnega dela pri pouku, dejavnosti v šoli in zunaj nje. Ob zaključku šolskega leta pa se naredi evalvacija in usmeritve za naslednje šolsko leto.

Strokovni delavci šole, starši in učenci sodelujejo pri evidentiranju, identifikaciji, pripravi, izvedbi in evalvaciji programa za nadarjene učence. Pričakovanja vseh so zato ob precejšnjem številu identificiranih nadarjenih visoka.

Z analizo smo predvsem želeli:

- dobiti pregled nad tem, katere dejavnosti za razvijanje specifičnih področij nadarjenosti ponuja šola,
- ugotoviti morebitno povezanost področja nadarjenosti z obiskovanjem interesne dejavnosti s področja prepoznane nadarjenosti ter doseženega rezultata na tem področju,

PREGLEDNICA 1 Obiskovanje dejavnosti pri predmetih za NPZ

Obiskovanje	Slovenščina	Matematika	Kemija
Da	22	15	9
Ne	9	16	20

- pridobiti informacijo o uspešnosti nadarjenih učencev na nacionalnem preverjanju znanja,
- poiskati morebitne dejavnike, ki negativno vplivajo na uspešnost nadarjenih učencev,
- pridobiti usmeritve za nadaljnje delo z nadarjenimi učenci.

Šola poleg zakonsko predpisane individualizacije in diferenciacije med poukom nadarjenim učencem ponuja še dodatni pouk, jih spodbuja k sodelovanju na različnih tekmovanjih v znanju iz posameznih predmetnih področij ter k sodelovanju pri različnih raziskovalnih nalogah. Uspešno se učenci udeležujejo na športnem področju. Prav tako sodelujejo v likovnih in literarnih natečajih.

Za razvijanje različnih interesov šola ponuja interesne dejavnosti, ki se izvajajo po pouku ali v popoldanskem času. Učenci imajo na izbiro okoli 50 dejavnosti z različnih področij. Prav tako učenci sodelujejo pri različnih projektih (Zdrava šola, Ekošola, Kulturnistik, Comenius, Medkulturni dialog ...) ter pri pripravi in izvedbi kulturnih in športnih prireditev v šoli in zunaj nje.

Podrobneje smo pogledali dejavnosti, ki so jih obiskovali učenci 9. razreda in ugotovili sledeče:

- Razen enega učenca so vsi izmed identificiranih nadarjenih učencev v 9. razredu obiskovali vsaj eno izmed dejavnosti, ki smo jih ponudili na šoli. Povprečno so učenci obiskovali 5 dejavnosti. Pri tem niso vštete tiste dejavnosti, ki jih učenci obiskujejo zunaj šole (šport, glasbena šola ...).
- Razen dveh učencev so vsi, ki so obiskovali dodatni pouk, tudi dosegli priznanje z vsaj enega področja, pri katerem so obiskovali dodatni pouk oz. pripravo na tekmovanje. Preglednica 1 prikazuje pogostost obiskovanja dejavnosti pri tistih predmetih, kjer je potekal tudi NPZ. Večina učencev je obiskovala dodatni pouk slovenščine in/ali bralno značko, najmanj pa jih je obiskovalo dodatni pouk iz kemije.
- Povprečni rezultat pri NPZ je bil pri slovenščini 66 %, pri matematiki 65 % in pri kemiji 61 %. Skupno povprečje pri vseh identificiranih učencih v 9. razredu je 64 % vseh točk. Rezul-

tat je nekoliko nižji, ker so med identificiranimi nadarjenimi učenci tudi tisti, ki so bili za nadarjenega prepoznani na npr. športnem, umetniškem področju.

- Rezultati na NPZ so bili najbolj razpršeni pri matematiki. Na NPZ je od 28 nadarjenih učencev pri slovenščini 5 učencev doseglo 80 % točk ali več. Od tega je eden od učencev tudi obiskoval dodatni pouk pri slovenskem jeziku, ostali pa bralno značko. 6 učencev je pri matematiki doseglo 80 % točk ali več (eden izmed njih vse točke), od njih so 4 obiskovali tudi dodatni pouk. Pri kemiji so 3 učenci dosegli nad 80 % točk.

Ocena uspešnosti/spoznanja

Ob podrobnejšem pregledu področja nadarjenosti smo ugotovili, da so na šoli ponujene številne in raznolike interesne dejavnosti. Učenci se aktivno pripravljajo na vsa šolska tekmovanja. Dodatni pouk poteka pri različnih predmetih (slovenščina, matematika, jeziki, zgodovina ...). Učenci so aktivni tudi pri različnih interesnih dejavnostih, prireditvah in projektih, ki potekajo na šoli.

Učitelji izvajajo individualizacijo in diferenciacijo pri pouku, evidentirajo tiste učence, ki bi lahko bili nadarjeni, sodelujejo pri identifikaciji (ocenjevalne lestvice), izvajajo programe za delo z nadarjenimi (dodatni pouk, krožki, dejavnosti ...).

Šolska svetovalna služba skrbi za koordinacijo dela z nadarjenimi, sodeluje pri identifikaciji nadarjenih učencev, vodi dokumentacijo in evidenco o nadarjenih učencih, sodeluje z zunanjimi institucijami, sodeluje s starši nadarjenih otrok, z učitelji in opravlja svetovalno delo z nadarjenimi (svetovanje na področju učenja, na socialnem in osebnostnem področju).

S starši sodelujemo na roditeljskih sestankih (predavanje na temo identifikacije in dela z nadarjenimi) in individualnih razgovorih (dajo soglasje za postopek identifikacije, individualno jih seznanimo z rezultati identifikacije in na podlagi njihovega mnenja oblikujemo individualizirani program, sodelujejo pri pripravi in evalvaciji individualiziranega programa).

Povprečno nadarjeni učenec v 9. razredu obiskuje 5 dejavnosti. Poleg tega pa so številni aktivni tudi zunaj šole. Predvsem na glasbenem in športnem področju. Že v samoevalvaciji iz šolskega leta 2008/09 smo videli, da dobra polovica vseh nadarjenih učencev meni, da jim tako delo vzame veliko časa. Letošnja anketa med nadarjenimi učenci pa je pokazala, da učenci delo z nadarjenimi na

šoli večinoma ocenjujejo kot dobro, da pa se obremenjenega počutijo predvsem zaradi obiskovanja izvenšolskih dejavnosti. Imeli so tudi nekaj predlogov, kako bi delo z nadarjenimi na šoli še izboljšali. Med predlogi je več dela po skupinah, več druženja, sodelovanja na projektih in delavnic, ki bi jim omogočile, da sami prepoznajo področje svoje nadarjenosti.

Ko smo primerjali dosežke in dosežen % točk pri NPZ z obiskovanjem interesnih dejavnosti, smo opazili, da imajo tisti učenci, ki obiskujejo dejavnosti, tudi boljše dosežke. Opaziti je tudi, da so najuspešnejši učenci vključeni v največ interesnih dejavnosti.

Usmeritve za naprej

Struktura nadarjenih glede na področje identificirane nadarjenosti je pokazala, da je največ parcialno nadarjenih, izstopajo na enem področju, redki so »univerzalci«. Zato bo potrebno še naprej sistematično spremljati področje nadarjenosti pri posameznih učencih. Tak način dela zahteva več timskega ter interdisciplinarnega dela med učitelji. Za bolj sistematično spremljanje smo naredili poimenski seznam (okoli 160 učencev na šoli) s področjem prepoznane nadarjenosti, ki ga dobi vsak aktiv. Tako je lahko vsak učitelj še posebno pozoren na učence za svoja predmetna področja.

Ugotovili smo, da osebni vidik nadarjenosti največkrat ni vezan na družbenega. Pojavlja se težnja, da bi iz nadarjenih »ustvarili« vrhunske umetnike, znanstvenike in športnike. V tej želji pogosto nadarjene spodbujamo k vključevanju k čim večjemu številu aktivnosti, kjer bo lahko razvil in izkoristil svoje potenciale. Nadarjeni se zato počutijo obremenjene, saj želja po vključenosti v take dejavnosti pogosto ni odraz njihove notranje motivacije.

V prihodnosti bo zato potrebno identificirane *nadarjene ozavešteni*, da je z nadarjenostjo povezana tudi dolžnost posameznika, da za sebe, v okviru svojih dispozicij, naredi čim več, čeprav ta nadarjenost ne bo dosegla vrha. Nadarjenim bomo še naprej nudili čim širšo paleto dejavnosti, ki bodo pokrivala celoten spekter oz. področja nadarjenosti, hkrati s tem pa bi bilo potrebno z nadarjenimi sodelovati tudi v obliki delavnic oz. svetovalnega razgovora s posameznim učencem, jim omogočiti delo v manjših skupinah ...

Za tako zasnovano delo bi morali biti *izpolnjeni nekateri pogoji*. Vsakodnevna pedagoško-delavna komunikacija med učitelji, večje materialno stimuliranje učiteljev za delo z nadarjenimi, večja svoboda v organizaciji pouka in učenja, bogato in raznovr-

stno opremljena knjižnica. Koordinatorju za področje nadarjenosti bi bilo potrebno povečati število ur, saj zdajšnji normativ zadoštuje zgolj za urejanje potrebne dokumentacije, časa za neposredno delo z nadarjenimi učenci pa pogosto zmanjka.

Nadarjenim je potrebna vsestranska pomoč. Poleg dejavnosti jim moramo nuditi tudi podporo na osebostnem, emocionalnem in socialnem področju, ustvariti razumevajoče učno okolje, ki bo podpiralo posebne potrebe in želje, predvsem pa jim »privzgojiti« samostojnosti in spodbijati razvoj notranje motivacije. V ta namen smo pripravili poseben obrazec, na katerem učenci sami zbirajo dokazila o uspešnosti, evalvacija poteka ob polletju in zaključku šolskega leta (preglednica 2).

Prav je, da se nadarjeni vključujejo tudi v zunajšolske dejavnosti. Skrb za nadarjene bi lahko bistveno izboljšali, če bi med seboj *prepletli šolske in zunajšolske dejavnosti* v obliki raznih prireditvev, tečajev, taborov, druženj ... Nekaj od tega na naši šoli že poteka (npr. Medgeneracijsko sožitje, nastopanje naših učencev na različnih prireditvah ...).

Večji poudarek bi bilo potrebno nameniti učencem vozačem. Velik odstotek učencev vozačev vpliva na manjšo vključenost učencev v razširjeni program tako v predurah kot v popoldanskem času. Poleg tega imajo ti učenci redkeje možnost obiskovati izvenšolske dejavnosti. V prihodnje bomo pozorni, da bodo tabori, delavnice za nadarjene potekale strnjeno, da se lahko vključijo tudi učenci vozači.

Literatura

- Bezić, T., A. Blažič, D. Boben, M. Brinar-Huš, M. Marovt, M. Nagy in D. Žagar. *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- »Zakon o osnovni šoli.« http://zakonodaja.gov.si/rpsi/ro8/predpis_ZAKO448.html

- Damjana Zupančič Lisec in Tatjana Horjak sta zaposleni v Osnovni šoli Sava Kladnika Sevnica.
- damjana.zupancic@gmail.com*
tatjana.horjak@guest.arnes.si

PREGLEDNICA 2 Spremljanje dejavnosti nadarjenega/-e učenca/-ke v šolskem letu 2010/11

Ime in priimek učenca/-ke: _____ Razred: _____

Razrednik: _____

V spodnjo tabelo sproti beleži vse dejavnosti, ki se jih v tem šolskem letu udeležuješ in zraven zapiše dosežke. Navedeš lahko: sodelovanja pri raznih projektih, prireditvah, dejavnostih za nadarjene učence; šolska, regijska in državna tekmovanja iz znanj in športne dosežke, izvenšolska tekmovanja in dosežke.

Primer:

Datum	Dejavnost	Dosežek	Podpis mentorja
15. 9. 2010	Male sive celice/regijsko tekmovanje	7. mesto/22 ekip	Horjak

Moji dosežki:

Datum	Dejavnost	Dosežek	Podpis mentorja

Ob zaključku polletja tako razmišljam o svojih dosežkih ...

Ali sem z doseženimi rezultati zadovoljen/-na? 1 2 3 4 5 (obkroži)

Zakaj sem se tako ocenil/-a?

Kako bi lahko te dosežke še izboljšal/-a?

V katere šolske dejavnosti bi se vključil/-a, pa niso bile ponujene?
